

RETTENETES ANGYAL

A szűk kapumélyedésben állott és kinézett az utcára. Két szomorú görög oszlop téglából összecsfúfolva ágaskodott teste köré, s a keskenyen fulladozó boltív árnyékot vert fejére. Mint szegény, megszokott, elfelejtett, kopott szobor, észrevétlenül árasztotta bús bánatát, mely úgy világította át édes, szomorú arcát, ahogy éjszakába takarózott virágos réten suhan át a holdsugár.

Az utcát szél járta, és rázta a keshedt juharfákat. Füttyölt, sóhajtott, nyögött, morgott, aztán hallgatott, mintha fáradtan nagyot szuszogna, hogy a következő percben egy óriási szusszanással nyomja ki magából a levegőt s recsegve csapjon le a cserepes háztetőre és a sáros útra.

Varjúsereg kerengett a szürke felhők alatt, nagy suhanással ereszkedett le a házak közé, aztán, mintha láthatatlan vadászcsapat kergetné, merész ívben csapott a hegy felé, hogy pár perc múlva megint a tornyot károgorja körül.

A keresztre egy vén bakvarjú ült s torkaszakadtából kiabálta: „Kárr, kárr, kárr!”

Szemben vele, a banképület villámhárítóján, mint sötét gubanc billegett egy csóka s felelt: „Csok, csok, csok!”

A ködtől csepegő fákon verebek kuncorogtak, majd hevesen csaptak le a friss lótrágyára s csipogtak és lökdösték egymást. A diákok csapatosan sétáltak, vágattak a leeresztett hajú leánykák után és életük nyers, fakadó mámorát illatozták a világba.

Az asszony pedig ott állt a kapubolt alatt, s vékony teste megremegett a szélitől. Kendőjét összehúzta derekán s fejét bal válla fölé hajtotta, mint az esőtől földre vert fecske. Bánat kendőzte arcát fehérre, szépen, ahogy a dámák rizsporral szokták halványra színezni magu-

kat, s kétoldalt finoman, alig sejthetően, mint titkos művész, kent fel rá a láz egy parányi pírt, szemei alá sötét vonalat húzott és tüzet csepegtetett beléjük, hogy rejtélyes legyen a pillantása és bódító, mint azoké a selymes hölgyeké, kik tüneményesen hordozzák hideg testüket világvárosi termeken át és sötétes folyosókból úgy néznek vissza a sorfalba merevedő férfiakra, hogy mindenkinek egyszerre áll vacogás a gerincébe.

A lámpagyújtogató piszkos condrában, mérgesen járt lámpától lámpáig, s ahányszor felgyújtotta lángoló kánócos botját, annyszor átkozta a kegyetlen sorsot, mely a világosságcsinálást mérte rá holtig tartó kárhazatul.

A gázlámpa sárga fényében kis pihék csillantak meg s a csöndesedő szélben puhán, nesztelenül libbentek tova, besurrantak a kapu alá, rászálltak az asszony fekete hajára és egy pillanatig csillogtak rajta, mint egy korona gyémántjai, aztán elolvadtak s homlokára vékonyka, hideg patakot eresztettek.

Egy leány ment a gyalogjárón, ég felé fordította arcát s lelkendezve mondta:

— Hó, hó, hó!

Ibolyaillatot hagyott maga után, s ragyogó szemmel nézett a mellette menő férfira.

Az asszony kilépett a kapu alól és felsóhajtott:

— Ó, istenem, esik a hó!

Körülnézett, aztán két kisgyermekhez ment, igazgatta ruhácskájukat, kézen fogta és a kapu alá akarta őket vonni.

De szemben felgyúltak a fűszeres bolt lámpái, a kirakatot világosság öntötte el, a gyermekek odanéztek és nem akartak menni.

Cukorsüvegek hava látszott ki a fekete papírból, mellettük, mint fehér téglával megrakott kocsik, nehezdedtek a kockacukros dobozok, és kis skatulyákban mindenféle finom, sok színű csemegék bujkáltak tarka papírok között.

És, csudára, egy kis házikó volt a középen, benne gyertyák égtek, tehenek feküdtek, pásztorok állottak, s a jászolban rózsaszínű ragyogásban mosolygott Jézuska, és két angyal terjesztette följe szárnyait.

És a házikó fedelén, mint kupola, gömbölyödött egy kávésdoboz, s narancsok égtek körötte, végig a tetőn, oly üdén, oly elevenen, hogy szinte érezni lehetett szagukat az üvegen át.

És a kirakat mélyében porcelánbabák meresztették kék szemüket a kardos katonákra, kik mereven sorakoztak a vezér mögött. Egy szürke ló s a fehér medve között sárga kutyácska hajtotta nyakát egy számológépre, s egy kis dobon a piros nyulacska állott ugrásra készen. És ragyogott minden, mint az álom s vonzotta magához a gyermekeket, kik búbájtól dermedten, moccanás nélkül bámultak az üveg mögé.

Anyjuk visszament a kapu alá s nézte ő is a szemben levő kirakatot s előtte a kisfiút s csöpp leánykát, amint előrehajolva állottak, és sötét kabátkájukra fehér foltot pillézett a hó.

Emberek gyűltek össze, mind többen és többen jöttek, kik a postát várták. Némelyek beálltak a boltozat alá s ott topogtak le és fel, szípoztak, krákoztak és beszélgettek.

— Hát maga megint itt van? — szólította meg az asszonyt egy testes nő.

— Várok, szomszédasszony, várok, talán jön valami — felelte, de hangjában bizonytalanság kongott.

— Elég bolond, lelkem! Az urától ugyan hiába vár! Az jól éli világát. Mit gondol, fiam? Egy olyan nagy városban sok cégér fehérnép cafrangol. Itt van, olvassa, mit ír a férjem. Itt van né!

Gyűrött levelet rántott ki blúzából, keresgélt benne, aztán olvasta:

— Sándor egy veressel van, vele lakik, öltözteti, mint egy grófnét. Kutya egy legény ez a Sándor...

— Na, mit vár tőle? Gombház, ha leszakad, lesz más! Egy olyan fehérnép, mint maga?! Nézzen oda!

Megfogta a karját, s fejét a túlsó oldal felé fordította. A fűszeres bolt mellett péküzlet volt, szép, csillogó fehér hely. A nagy üvegtábla mögött hatalmas testű férfi állott, szépen öltözve, vaskos hasán aranylánccal. Az üzletben sűrögtek-forogtak a vevők, segédek és inasok ugráltak ide-oda, a pénztárnál enyhe mosollyal ült a pékné. Nagy, szőke kontyát finoman szítálta tele a

liszt, néha idegesen szólt férjének, de az meg se fordult, hanem merőn nézett a posta kapuja felé.

— Nézze! Látja? Majd kiguvad a szeme, úgy bámul!

S a dús keblű asszonyság úgy tüzelte magát, mintha csak neki szólna ez a nézés, kiállott a járó szélére, odahúzta a didergő asszonykát és kinyújtott karjával mutatott a pék felé.

— Ez kéne magának! Mit törí magát? Hát mit tud maga? Egy napig dolgozik, egy hétig fekszik utána, aztán egy szép napon elpatkol, s itt maradnak a gyermekei pusztán.

A gyermekek a kirakat előtt csak nézték-nézték a karácsonyi álmot. Anyjuk átkiáltott nekik:

— Jertek, szívem, jertek ide!

A fiúcska visszakiáltott:

— Mindjárt, anyukám!

Aztán átkarolta a leányka vállát, összebújtak s egy gyönyörűséges babán csudálkoztak.

A postakocsi dőcögve érkezett meg s nyekkenve állott a kapu elé. Mint vén, kopott primadonna, fakózöld deszkáival rejtélyesen vigyorgott a várakozó emberekre, kiknek hosszú éveken át hordott örömet, bánatot, bús közönyt és felcsillanó érdeklődést.

Csomagokat, leveles zsákokat hordtak be a postások és sietve kezdtek dolgozni. Nemsokára jött a levélhordó, meglátta az asszonyt s szánakozó zavarral, mint-ha bocsánatot kérne, mondta neki:

— Semmi!

A reménység fájón csuklott össze az asszony szegény szívében, és szeme égőn nézett az égre, s majd megfulladt a forró szorulástól, mely megmarkolta torkát és gonoszul lemászott a mellébe, hogy hallotta, mint nyöszörög fel tüdeje s kínosan, vékonyan sípol egyet, aztán felküldi ezt a hangot s átfogja vele gégejét, hogy ott megtorpanjon s gyötrelmes köhögéssel rázza össze finom testét.

A szomszédasszony védőleg fogta át s erős testéhez szorította, átment vele a gyermekekhez s küldte haza őket.

— Menjen már, szívem, menjen! Megfagynak az utcán. Aztán higgyen nekem, nem érdemes, hogy halálra törje magát. Látja azt a szép, derék embert? Az a lelkét kitenné magáért, hiszen tudja, hogy leány korában is majd megveszett, úgy járt maga után.

Odahajolt az asszonyka füléhez és súgva, hevesen ostromolta:

— Nézze, még mindig ott van — s a pékre mutatott —, csak egy szót szóljon, lelkem, jöhet-e magához? Jön az futva! Maga meg boldog lesz, lesz mindenkünk a gyermekeknek! Na, mit mondjak neki?!

A másik megfogta a gyermekek kezét s indult. A leányka szepegett:

— Édes anyukám, mit hoz a Jézuska? Beszélj, édes, az anygallal! Hozzon egy babát!

Odavonta anyját a kirakatokhoz s mutatta neki:

— Azt ni, azt a kékruhást! Ó be szép!

Az asszony lehajolt a gyermekhez s megcsókolta az arcát.

— Beszélek, drága, beszélek az anygallal — hátha hoz nektek is valamit.

Aztán megindultak.

A szomszédasszony utána szólt:

— No, mit mondjak?

Félve, kérlelve, nehogy megharagudjék a másik, azt felelte:

— Ne mondjon semmit, nem tudom, nem tudom, ne mondjon semmit!

A kövér asszony mérgesen morogta:

— Bolond maga, lelkem.

Aztán bement a péküzetbe s kenyeret vásárolt. A pék hozzásietett, kiszolgált és kérdően nézett rá. Az asszony lehajtotta fejét s alig mozgó ajakkal mondta:

— Nem akar.

A másik hazafelé tartott a két gyermekkel és maga sem tudta, hogy mit akar és mit nem és mindent elfelejtett volna, ha a két gyermek, mint két fájó és édes, eleven seb, nem sajog a szívében.

Vitte a két oldalán s szerette volna feltartani őket az égre és sikoltani:

— Nézd Isten, te jó Isten! Mit csináljak ezzel a két semmiséggel?

Sok ablakból fényes pászmában ömlött ki a lámpafény, s benn a szobákban karácsonyi készülődésben tettek-vettek az emberek. Szerette volna egy ilyen tiszta, meleg helyre odavarázsolni a gyermekeket s kívülről nézni, hogy játszanak a puha szőnyegen, szép ruhákban, tisztán és illatosan. Nézni, nézni őket s megsemmisülni, belefagyni a hideg téli éjszakába azzal a gondolattal, hogy a kicsikéknek mindig ilyen jó lesz.

De menni kellett hazafelé. Szél rohant végig az utcán, csapkodta a kapukat s olykor friss kalácsszaggal árasztotta el a levegőt.

Hideg szoba várta őket, de a gyermekek örömmel rázták le magukról a havat, ledobálták a kopott kabátkájukat, összebújtak egy sarokban, s abban a pillanatban köréjük népesedett a sok játék, amit végignéztek.

— Ó be szép! Az a kis baba!

— Hát a lovacska, hát a katonák?!

— És Jézuska a jászolban!

— Nekünk is hoz az angyal!

Kérdeztek és feleltek, és a képzelet, mint színes madár, mely először száll ki a fészekből s nem tud betelni a repülés gyönyörűségével, körülszálldosta őket s megcsillogtatta előttük ezer színben ragyogó szárnyait.

Anyjuk lekuporodott a kis vaskemence elé, tüzet raktott s egy lábasban tejet melegített, aztán három csuporkát teletöltött, leszelt három karéj kenyeret s megvacsorázott a gyermekekkel.

Azok egy darabig beszélgettek, játszadoztak, aztán nagyokat pislogtak, s mikor az álom ránehezedett pillájukra, anyjuk lefektette őket az egyik ágyba, egyiket lábtól, másikat fejtől s rájuk terítette a paplant.

A kisfiú még felült, összetette kezeit, anyjához simult, ki az ágy szélén ült s motyogni kezdte:

— Én Istenem, jó Istenem, lecsukódik már a szemem, — de a tied nyitva, Atyám, — amíg alszom, vigyázz reám...

Nem fejezte be, leejtette fejét és elmerült a boldog álomba.

Az asszony megvetette a másik ágyat, leült az asztal mellé s varrni kezdett.

Hallotta, mikor a toronyóra a tízet ütötte, először a negyedeket vékonyan, aztán tízet kongatott, s hangja mély bugással terült szét a város felett.

A pék az óraütésre felkelt az asztaltól, megcsókolta feleségét s olyan érzése volt, mintha egy zsák finom, fehér liszthez ért volna a szája.

— Elmegeyek egy kicsit a kávéházba — mondta az asszonynak, s indult is. Nagyon tele volt a feje a vékony asszonykával, s a kívánság, mely hosszú idő óta gyötörte, most úgy előntötte, úgy feszült benne minden, mint a csordulásig érett szőlőszemben a must.

A vendéglőben kártyázni kezdett. Veszített, egymás után dobta maga elé az ezreket s dühvel mondta magában:

— Menjetek, pusztuljatok! Neki akartalak adni, nem kellett, menjetek a fenébe!

Éjfélkor már ezt sem bírta, otthagya a társaságot s kiment az utcára. Kigombolt felső kabáttal feszítette neki mellét a szélnek s előrenyújtotta fejét, hogy arcát érje a hidegen csapdosó hó.

Az asszony ablaka elé ért. Még égett a lámpa s kis világosságot vetett a járóra. Odalépett s a függönynek egy parányi nyílásán benézett.

Az asszony a haját fonta éjszakára. A hosszú fekete zuhatag szikrázott leányos, hófehér vállán, s amint előrehajolt, ingéből kivillant két kicsiny emlőjének rózsaszín bimbója.

A férfi karját roppant erő lendítette fel, mely, mire a magasba ért, finom koccanásban adta ki tüzeit az ablaküvegen.

Az asszony rémülten fújta el a lámpát. Ebben a pillanatban a fiúcska nyöszörögni kezdett. Ijedten ugrott a gyermekhez s fejére tette kezét, az pedig mosolyogva motyogta:

— Anyukám, Jézuska azt mondta, hogy elhozza a lovat!

Megfordult és boldogan aludt tovább.

Az ablak megint megkoccant, és ahogy az asszony a szoba közepén állt és didergett, most már mind erősebb-erősebb lett a kopogás.

Reszketve lépett az ablakhoz, egy ujjnyira elhúzta a függönyt, kinézett s megismerte a férfit, amint a hó fehér fényétől gyengén megvilágítva dült az ablakra.

És ekkor, mint vértanú az éhes oroszlán ketrece előtt, önkívületben szólt ki az ablakon:

— Jöjjön be!

Összeszorította fogát s szívére küldte könnyeit, nehogy kicsorduljanak, míg elviharzik benne a férfi gerjedelme, s egy hang nélkül sikoltotta, hogy majd megörült bele:

— Nem! Benned nem csalódhatnak a gyermekek! Édes Jézusom! Benned nem csalódhatnak!

Én nem engedlek, ó édes Jézusom, árvák oltalmazója, nyomorultak vigasztalója, nem engedlek! Meg kell maradnod a gyermekeimmal! Nem engedlek, nem engedlek!

A férfi egy ezrest tett az asztalra. Most már nemcsak kívánta, most már szerette ezt a szép, gyöngye asszonyt, és karácsonyi örömet érzett, hogy jót tesz, hogy nyomorúságot törül el ebből a kis szobából. Nagyon jónak, boldognak érezte magát, megmámorosodott a jótett érzésétől — s még egy ezrest hagyott ott, gyöngéden búcsúzott és távozott.

Az ajtó nyikorgására a kisleány ijedten riadt fel:

— Anyukám! Anyukám! Jaj! Ki jár itt, Anyukám?!

Az asszony odalépett, megfogta a gyermek kezét, elpirult, és majd megszakadt a szíve, ahogy mondta:

— Aludj, édesem! Az angyal járt itt! Az angyal járt itt!